

Razlag, Fr. Sovan, J. Šolar, Iv. Vavrù, Iv. Vilhar in dr. Jern. Zupanec so bili pričujoči; izmed vnanjih je o 6. in 9. točki svoje mnenje pismeno izrekel g. Janko Pajk) vršila se je ta skupščina tako-le:

1. Prvosednik vpraša, ali naj se beró zapisniki treh zadnjih shodov ali se kar potrdijo, ker so bili razglašeni v „Novicah“. — Gosp. Lésar kaže, da se pisani zapisniki popolnoma ne vjemajo s poročili, v „Novicah“ razglašenimi, toraj nasvetuje: „naj se zapisnik o VI. občnem zboru dopolni, oni o XVIII. odborovi skupščini popravi in dopolni, oni o XIX. skupščini pa zavrže in z nova spiše“. — Odbor sprejame nasvetovana dopolnila in premembe v 1. in 2. zapisniku, o tretjem pa sklene, da ga poveri odsek, v kateri so bili izvoljeni gg. dr. Costa, dr. Vončina, dr. Razlag, Marn in Lésar.

2. Bral je g. Lésar poročilo o važnejših stvaréh in obravnavala se je točka za točko tega poročila tako-le:

Od zadnje odborove skupščine 1. dec. 1870. leta do današnjega dne se jih je oglasilo 46, ki želé sprejeti biti v Matico. Med njimi je eden, ki je prestopil izmed letnikov med ustanovnike, dva pa, ki hočeta biti ustanovnika, eden teh je blagorodni gospod Conrad Sigmund baron Eybesfelski, c. kr. deželni predsednik (pristopilno pismo se bere). — Drugi, ki želé biti Maticarji, so: (preberó se imena). Ker pri nobenem ni nikacega zadržka, zato stavim nasvet: Naj slavni odbor vse sprejme v Matico“. (Ta predlog se soglasno odobri). Vsi se sprejamejo. — Po tem je glavni knjigi zadnja številka 1910.

Vsled odborovih sklepov iz XVIII. seje in g. Trstenjakovega nasveta, storjenega pri občnem zboru, je bil v 1. listu „Novic“ letošnjega leta razglašen poziv, s katerim se slovenski pisatelji vabijo, znanstvenih, leposlovnih, podučnih in zabavnih spisov za prihodnji „Letopis“ odboru poslati do konca meseca marcija t. l., ter slovenski profesorji prosijo, svoje mnenje izreči o g. Trstenjakovem predlogu ozir izdavanja šolskih knjig sploh, zlasti o knjigah, ktere, o vrsti, po kateri naj se izdadó, in o načinu, po katerem naj se sestavijo.

Spisi in odpisi, ki so vsled tega poziva došli, izročé se odsekoma, ki se danes izvolita v ta namen.

O izvršitvi odborovega sklepa, da se g. Giontini-ju prepustí 2. natis I. knjige o „telovadbi“, odboru morda že danes poročí g. prvosednik. — Gosp. dr. Costa poroča, da hoče g. Giontini oskrbeti 500 iztiskov te knjige in Matici plačati 20 gold. nagrade, ter stavi predlog: „Naj sl. odbor pritrđi Giontinijevi ponudbi“. (Odbor soglasno odobri predlog.)

Knjige so razposlane vnanjim udom; — Ljubljanskim pa je bilo v „Novicah“ oznanjeno, da jih dobé pri bukvozezu Hohnu, to pa zlasti zato, ker nimamo strežaja, ki bi vedel, kje stanujejo vsi udje. — Doslé pa še polovica ljubljanskih udov ni poslala po-nje. — Naj slavni odbor izreče, kako naj se ta stvar uredi, da se kmalu oddadé? — (Odbor po resnem prevdarjanji sklene: naj tajnik koga najame, bi bode ljubljanskim udom knjige raznesel na dom.)

Izmed dopisov omenjam te-le:

Gosp. Fr. Bradaška piše, da ne more prevzeti odbornštva. Vsled te odpovedi se je v odbor poklical g. Janko Pajek, ki je za njim dobil največ glasov in radostno izrekel svojo privoljnost prevzeti odborniški čin.

Gosp. J. Lapajne sl. odboru hvalo izreka za knjige, podarjene idrijskim nedeljskim učencem.

Gosp. Fr. Poznik, tehnik in predsednik „Vendije“, slovstvenega društva jugoslovanskih tehnikarjev v Gradcu, prosi, da mu slavni odbor za društveno

knjižico podarí vse do sedaj od slov. Matice izdane knjige. (Odbor vstreže tej prošnji.)

Pri tej priliki g. Lésar nasvetuje:

„Naj se sl. odbor ozre v severno Ameriko ter Maticine knjige daruje tudi ondašnjim Slovencem, in sicer po 1 iztisek sedaj v roke preč. gosp. škofu Ignaciju Mraku in po 1 iztisek sedaj v roke visokočast. gosp. misijonariju Fr. Pirceu. — S tema darovoma je se vé da tudi sklenjena poštnina do „Lipsike“, od kodar poštnine prosto poročnik dr. Feliks Flügel pošilja knjige v Ameriko, bodi-si severno ali južno. (Odbor pritrđi nasvetu.)

Na to dr. Razlag nasvetuje: „Naj se političnemu društvu „Napreju“ v Šmariji na Štajarskem podaré Maticine knjige. (Odbor pritrđi tudi temu nasvetu.)

(Konec prihodnjič.)

Mitologične preiskave.

Siva,

božica polabskih in českih Slovanov.

Spisal Davorin Trstenjak.

O božici Siva imamo točna poročila. Nemški letopisci ¹⁾ jo imenujejo: „dea Polabarum sive Raceburgensium“, to je, prebivalcev Polabja in račiborske pokrajine. Omenja je tudi Bolhe ²⁾ v svoji kroniki, in Wacerad v svojem glosaru. Tudi med retranskimi starotinami jo najdemo. Pisatelj zgodovine kameniških škofov ³⁾ jo je primeril latinski Veneri, staročeski glosator pa ime Siva tolmači: v Estas, toraj je Siva bila božica letnega časa. Nekteri slovanski basnoslovci so mislili, da se Siva ima brati: Živa, tedaj bila bi boginja življenja, vendar temu berilu nasproti je pisava staročeskega glosatora, in parunski napisi na retranskih starotinah.

Siva nam daja prav naravno poznamenovanje za lastnosti te božice. Izpeljava je mogoča iz: siva, splendida, in znak svitlosti mora imeti boginja lepote in ljubezni — slovanska Venera. Vendar, ker pri Waceradu je obražena odzgor neoblečena v roki držeča zelišče in latovje, dalje pri Bothu z dolgimi lasmi v eni roci imajoča grozd, v drugi jabelko, bi pravilniše bilo iskati druge plod stvaréche prirode izražajoče korenike, in ta bi bila: se (сѢаиѣ*), σπέριον, serere, litovski: sê, sêja, satio. Glasnik: Ъ pa se v češčini glasi kot i, ravno tako v polabskoslovanskih narečjih, toraj bi jaz Sivo naravnost ednačil s prusko litovsko: Sêwa, ktero priime je imela boginja zemlje.

¹⁾ Helmold, I, 53. ²⁾ Botho, Sassen Chron, str. 339. Leibnitz.

³⁾ Script. rer. germ. ed. Ludewig II. pag. 512.

*) Prvotni pomén korenike se je: metati, werfen, zato sansk. si-ta, brazda, das zu bewerfende, sito, Sieb, wodurch gestreut, gesäet wird, grški σάω, sieben, sansk. sitja, Korn, slov. sitje, das Gestreute, Geworfene (Benfey, griech. Wurzellose str. 391. 398.) Sêva, Siva je toraj izvirno: die Werfende, primeri slov.: svinja je vrgla, povrgla, tudi Nemece pravi: ein Junges werfen. Zato Lotiščanom seva tudi znači ženo. Zato je že ostroumni Thunmann slovansko Sivo primeril z litovskolotiško: Seewa, Frau, Hausmutter (Thunmann Untersuch. über die alte Geschichte einiger nord. Völker. Berlin 1772 pag. 322), kateri, dasiravno ni največi prijatelj Slovanov, tudi ni dvomil nad avtentičnostjo retranskih starotin. Siva — Sêva je sejajoča (serens) in znano je, da je sejanje bilo, kakor še večidel dandanašnji opravilo gospodinj. Thunmann slovansko Sivo ednači staroškand. Sif (str. 274), ktera je tudi bila boginja plodivne zemlje, setve, sitja in imela dolge zlate lase znamenje klasovja. Pis.

Ker glasnik *v* se izmenjava z glasnikom *b* (primeri slov. setva, bolg. setbъ, srb. sjetba), tako tudi na retranskih spomenicah vidimo napise: Siva in Siba.

Siva — Siba je toraj boginja setve, in beseda setva se tudi rabi v staroslovenskih spisih v pomenu: aestas, in v tem pomenu je tudi mogla biti znana staročeskemu glosatoru, ker je Siva prestavil v aestas. Cveteča in zeleneča se priroda, ktera v toplem letnem času zemljo kinči kot božica osebljena je pa v etičnem okrožji gotovo služila za boginjo ljubezni, in brez vsega pomislika so toraj smeli primeriti boginjo Sivo — Veneri. To tudi pričujejo njeni atributi grozd in jabelko; ta sad služi ne samo pri Slovanih, nego tudi pri družih narodih za znamenje ljubezni zakona in življenja. Schwenku se grozd dozdeva sumljiv kot atribut boginje v krajih, kjer trta ne raste, al naj pomisli, da so Slovani svoja glavna božanstva že prinesli iz azijanske pradomovine, in da predno so priromali do baltiškega primorja, so stanovali v južniših evropskih pokrajinah. Saj tudi levova domačija ni severna Evropa, in vendar tudi to zver nahodimo v kultu božanstev severoevropskih. Dolge lase Sivine je vendar kritični Schwenk dal jej veljati in reče: „Dasselbe bezeichnet die blühende grünende Natur, welche in der warmen Jahreszeit die Erde schmückt“. Tudi cvetlice rastline, latovje, ktere v rokah drži Waceradova Siva — Estas, jo delajo boginjo poletne zemlje. Runski napisi na retranski Sivi po mojem in Maschovem¹⁾ berilu: „Račivia i stid“ = amabilitas et pudor, staroslov. раѣж, amo, račim, qui amator, račij, gratior, račitelj, amator, ednako pričujejo, da je Siva bila boginja račnja in stida, in gotovo je mesto Račibor današnji: Ratzenburg pod Bukovcem (Lübeckom) stoječe, dobilo ime po tem priimku Sivinem, toraj Račibor = Liebeshain, in res še se imenuje leta 1172 Sivi posvečen bor; kjer je Henrik Leo postavil krščansko katedralo, in kraj imenoval: Palmenberg.²⁾

(Konec prihodnjič.)

Dopisi.

Iz Gorice 12. febr. — No, vendar enkrat! — si marsikdo misli — ima tudi goriška čitalnica glediščini oder. Sinoči se je v pričo brezštevilne množice v prvo na njem vršila Vodnikova beseda dijaška. Oder je jako lep; na zagrinjalu se kaže blejsko jezero. — S popisovanjem besede ne bom „Novicam“ prostora kradel; povem naj samo to, da se je „Oproščeni jetnik“ deloma prav dobro igral; deklamacija „Na Vršacu“ je bila primerna in se je prav dobro izvršila. Izmed pesem je prvaštvo zaslužil Hribarjev „Venec slavjanskih pesmi“; vzbudil je najživejše ploskanje in moral se ponoviti. — Grajali so pa izvedenci to, da si dijaci pretežkih nalog izberó, kakor na pr. „Oresta“. Da si pa ima ostra kritika to in znabiti še marsikaj očitati, kazala je vendar vsa beseda sploh za Gorico pomenljiv napredek, in naj si ga naši nasprotniki le zapomnijo in večkrat premišlujejo, da, kedar sedanja mladina vse javne stole zasede, bode z lepa ali s huda nasprotovanju njihovemu konec.

Iz Trsta 8. sveč. ↗. — (Beseda v spomin Vodniku) je bila sijajna; dvorana preporna častiteljev njegovih. — Po 5. uri začne besedo mladi g. Klemenec z navdušeno čestitko na Vodnika in naposled pozivlja mladost k živahnemu rodoljubju in priporoča telovadno društvo „Sokol“, ki bi tukaj mnogo koristilo, al, žalibog, da nam manjka sposobnega voditelja. Govor je bil z gromovitimi živioin slava-klici sprejet. Deklamacije so bile jako lepe;

posebno se je odlikovala gospodičina Veselova z govorom odlomka iz Koseskove „Device orleanske“; potem stopi gosp. Rajč na oder, povdarja važnost tukajšnjih okoličanov, kot skrajne straže proti sovražnim Lahom in potrebo zedinjenja z drugimi južnimi Slovani ter kaže veselo prihodnost, in sicer tako ginljivo, da vsi nazoči so bili v to eno misel zamaknjeni. Zdaj stopi izvrstni pevski zbor na oder in zapoje Koseskovo „Kdo je mar“, da je po dvorinah veličastno donela „vélika pesem“. Potem pa se začne igra „Grajščak in oskrbnik“ Oder je bil lepo okinčan, obleka jako lična; vsi igralci so svoje naloge jako dobro izvršili. Po igri je bil ples v zgornji dvorani, ki je trajal do belega dne. Vse se je vršilo v najlepšem redu, tako, da nam v vednem spominu ostane beseda v spomin neumrlemu našemu Vodniku.

Iz Postojne. (Čitalnica naša) napravi v nedeljo 19. dne t. m. besedo z godbo, petjem, tombolo, glediščinama igrama: „Zakonske nadloge“ in „Živo-mrtva zakonska“ in s plesom. Vljudno so k tej besedi vabljeni vsi udje in drugi prijatli društva. Odbor.

Iz Planine 6. sveč. — Kar je tukajšnja narodna čitalnica mirno zaspala, nismo imeli nobene veselice več. Žalostni vzrok temu je bilo neredno gospodarstvo odborovo v denarnih zadevah, tako, da so še sedaj nekateri stroški na dolg ostali. Kakor pa narodni življejskovsod svoja krila razpenja in nas v varno zavetje vabi, tako se je zopet novo življenje tudi v Planini snovati začelo. Ustanovila se je podružnica „Sokolovska“, ktera med vsemi na deželi šteje največ udov. Včeraj smo prvokrat imeli veselje slišati in videti vspeh tega društva, ko je prvokrat v javnost stopilo. Veselica Vodniku na čast napravljena se je od konca do kraja vršila izvrstno. Gosp. Končnik je v mičnem govoru nam razkladal žalostno stanje naših prededov za časa Vodnika: narod je spal in prežalostno stanje imela je naša literatura in od tej odvisna splošna omika narodova. In potem je naštel velike zasluge Vodnikove. On je prvi oral ledino zanemarjenega in zapuščenega našega slovstva, vspešno in plodno je njegovo delo bilo. Za njim so nastopili zdaj drugi delalci, ki imajo veliko in častno nalogo dovršiti po našem Vodniku začeto delo. Spolnile se bojo namreč besede njegove, ktere je v „Iliriji“ zapel, v duhu videvši, kako se ona iz praha vzdiguje v višave. — Idrijska godba — 8 mož — nas je razveseljevala s svojimi dobro ubranimi glasovi; z žalostjo pa moram omeniti, da nismo slišali nobene pesmice našega pevskega društva. Kaj je bilo krivo te neugodnosti, ni mi znano. — Zbralo se je veliko rodoljubov in zalih domorodkinj, in vse bilo je navdušeno te narodne prve veselice našega vrlega Sokola. Po besedi se je začel ples, ki je na veliko radost mlademu svetu trajal do belega dne. — Z veseljem morem naznaniti, da se je večina uradnikov te besede udeležila in da so ti gospodje sprevideli, da tudi veselje in zabava mora imeti na naši zemlji le narodno podlago — vse drugo snovanje društev po katerem koli načinu je prazno in brez obstanka. Dragim gostom iz Cerknice in Unca pa bodi srčna zahvala za toliko obilno udeležitev, in slava gospodom Sokolcem, še posebno pa starosti gosp. Korenu, kteri društvo tako lepo vodi, da nam je napravilo veseli večer.

Radoljica. P. C. II. (Tagblattove laži — na dalje.) Govorilo se je, da je „novi Jonas“ ob enem s korespondenco poslal tudi glavo one čudovite ribe gospodu Dežmanu v ta namen, da jo dene v ljubljanskem muzeju na kako vzvišeno mesto, da tako vsakdo vidi čudež gorenski, in pod glavo da obesi ploščico, na ktero naj napiše zgodovino te ribe, ter naj ne zabi pristaviti, da je „Jonas“ gorenski tisti srečni, trikrat srečni človek, ki je ribo vjel. Ako je to resnica, se bo pač stari pri-

¹⁾ Masch. fig. 15. ²⁾ Schwenk Myth. VII. 216.

odboru; jako vstreže odboru on, ki mu pošlje njegovo podobo.

8. Ker so se omenjene obravnave vlekli blizo do 8. ure zvečer, zato sklenu odbor, priprave za „mali naučni slovník“ obravnavati v prihodnji skupščini. Gospod dr. R. Razlag samo na ogled pokaže a) mali česki naučni slovník Rittersbergov od 1850. l. in b) prvi snopič nemškega takega slovníčka, ki je jel izhajati 1870. l. in ga izdaja Meyer pod naslovom „Handlexicon des allgemeinen Wissens in Einem Bande“ — da-si ju gg. odborniki ogledajo do prihodnje skupščine.

9. Dva posebna nasveta gosp. J. Pajka in gosp. dr. Jan. Bleiweisovo poročilo o g. Zalokarjevem rokopisu za prihodnjo skupščino odloživši, g. dr. Costa prebere: a) važno pismo banke „Slavije“, s katerim ona odboru naznanja to-le: „Da bi se od narodnega zavoda razun podpore našega ljudstva podpirala tudi druga narodna podvzetja, naročila je banka „Slavija“ svojim zastopnikom prašati ponudnike pri zavarovanji, ali ne bi darovali ali vsega ali vsaj nekoliko svojega čistega dobička Matici slovenski, dramatičnemu ali Mohorjevemu društvu, za Vodnikov ali Tomanov spominek itd. — Priznati moramo, da je to podvzetje že mnogo deležnikov pridobilo, kajti mnogi družniki so na ta način dobiček prepustili slovenskim društvom. — Se ve da je to za posamesnega majhen znesek, ako se pa do konca 1871. leta združi mnogo vpiscev, ki svoj dobiček darujejo narodnim stvarém, nabere se gotovo lep znesek v korist omenjenih narodnih podvzetij; šumo bode banka vsako leto odboru poverjenikov slovenskih oddala, da jo razdeli med dotične narodne zavode. — Da bi se bilo nadjati dobrega vspeha, treba, da slavna Matica „Slavijo“ v njeni delavnosti podpira z mnogokratnim priporočanjem. — Podali bomo sl. Matici sèm ter tjà natančen pregled onih, ki vsaj na ta način podpirajo narodno stvar“.

Prebravši b) pismo, s katerim „Slavija“ Matico vpraša, ali nima premakljivih reči, ki bi jih hotela zavarovati pri „Slaviji“, stavi g. dr. Costa še dva predloga: a) „Naj sl. odbor vloží prošnjo za privoljenje lastne tiskarnice, in b) naj slavni odbor pooblastí gospodarski odsek, da v Maticinih sobah omisli potrebno osvečavo za večerne shode in gasilno orodje, kakoršno zahteva novi mestni gasilni red. (Odbor soglasno pritrdi obema predlogoma ter se razide ob 8. uri zvečer.)

Mitologične preiskave.

S i v a ,

božica polabskih in českých Slovanov.

Spisal Davorin Trstenjak.

(Konec.)

Al tudi opice (affen) najdemo kot atribut Sivin; kaj pa dela ta v slovanskem bajeslovju? Med retranskimi starotinami sedi opec na Sivini glavi; obražen je na eni darivni skledi, ki ima napis: „Ap“ in „Belbog“; sopet na drugi darivni skledi, ki ima napis: „Siba“; na žrtvinskem nožu z napisom: Siva, zraven kebra.¹⁾ Opce*) tudi vidimo v družbi Waceradove Sive. Piper nam vso sliko tako popisuje: „Auf dem Titelblatt der Handschrift des unter dem Namen „mater verborum“ bekannten, mit böhmischen Glossen vermehrten Glossars, welcher von dem Maler Miroslav mit Miniaturen

¹⁾ Masch. fig. 49. 51. 59.

*) Napis ap (ahp) stareja oblika za op, staro-gorenjenemški affo, staroškand. api, sansk. kapi, gršk. *ἄπός*. V slov. in nemšk. je načetni glasnik odpadel.

geschmückt ist, ist die Initiale A verziert mit phantastischen Gebilden und demonischen Gestalten, man erblickt in derselben eine weibliche, oben unbekleidete Figur, welche zwei Pflanzen hält mit der Umschrift: Estas-Siva. Ueber dieser heidnischen Gottheit sitzt ein Männlein mit rothen Strumpfhosen und weitem Mantel, welcher die Geige streichend das Gesicht zu einem fröhlichen Gelächter verzieht. Man sieht noch ein Brustbild einer männlichen Figur, den ein Teufel bei den Haaren reißt, während ein Affe das vom Haupte fließende Blut leckt itd.¹⁾ Piper misli, da vse to značuje triumf krščanske cerkve nad poganstvom, mogoče, da je slednja predstava, po kateri dva opca sovo kronata, symbol hudega duha, al prvešnje nam daje celo legendo iz življenja solnčnega božanstva, da se res moramo čuditi, in ne moremo misliti, da tukaj vlada gol slučaj. Opca najdemo med retranskimi starotinami kot atribut Belboga, — toraj solnčnega božanstva, dalje v družbi kebra, ki je, kakor je Kreuzer dovolj dokazal, symbol rojenja in luči, zato ga tudi najdemo v Radogostovi darivni skledi in zraven napis „Belbog“. Že Masch je kazal na indijski mytus o opci Hanumanu, kateri reši Sito, kar pomenja: brazda — setva iz oblasti Ravanove.

Dolga ta mitična legenda je popisana v indijskem eposu: Ramayâna.²⁾ Tudi Dapper³⁾ jo je obširno popisal. Rama tudi Bâla-Rama, der durch seine Kraft Erfreunde, je imel ljubico nevesto Sito, to mu ukrade Ravâna in jo zapre v svoj dvor. Rama pošlje opca Hanumana Site iskat, ta jo najde pod drevsom Sesam — simbolom rodovitnosti, — jej izroči prstan Ramov, in prinese njemu glas, da je Sito našel. Rama se napravi z bratom svojim bližencem (Zwillingsbruder) na vojsko proti Ravâni, in po hudem bojevanji s pomočjo opca Hanumana in družih opcev premaga Râvano, in reši svojo ljubico Sito, ktera je bila šest mesecev v Ravânovi sužnosti, in ni mogla, kakor Proserpina s Plutonom, ž njim otrok roditi. Vsi kritični mytologi so v Rami spoznali solnčno božanstvo; za takošno ga tudi spričujejo njegovi atributi, namreč: meč, kij, ognjeno kolesce, plužno železo, semenje, palmovo drevo, levja koža itd. Njegova nevesta se veli Sita, to je, brazda, toraj boginja rodivne zemlje, ta je šest zimskih mesecev vjeta in v oblasti orjaša Ravâne, od: rava, črn, gelbgrau, lat. ravus, toraj sôznica zimskega vladarja, kateri nima moči obrodovitenja. On se vjema z našim Trdoglavom, in tudi Potebnja je napotil na različne slovanske narodne pripovedke, po katerih bogatini rešijo device iz sužnosti orjakov, zmajev itd., in rekel, da v vseh teh pripovedkah se imajo iskati ostanki mitičnih staroslovanskih nazorov, po katerih solnce reši zemljo iz sužnosti zime. Da je polabsko-slovanska Siva bila družica solnčnega boga Radogosta, pričuje ta okoliščina, da se na retranskih spomenikih zmirom najde v družbi njegovi. Na nekem kamnenem spomeniku stoji napis: Siva Radegast (glej Krolmus Prihod Slova str. 171).

(Konec prihodnjič.)

Politične stvari.

„Česar mi (Nemci) nočemo, to ne sme biti!“

Tako smo te dni brali v graški „Tagespošti. — Ne moremo si kaj, da ne bi tega preholega izreka deli na rešeto poštene kritike.

¹⁾ Piper, Symbol. der christl. Kunst II, 334. 335. ²⁾ Ramayâna ed Schlegel I, 196, 215. ³⁾ Dapper, Asia, str. 72. seq.

pa bode ves ta svet last enega gospodarja; ako grmovja po starih mejah in kupov kamenja, ki so ločili posestvo sosedno, ni več treba; — ako zdaj nepotrebne postanejo poti, ki včasih prav čez sredo polje režejo; ako jarki, ki so služili prejšnjemu raztresenemu posestvu, se zdaj umaknejo veliki senožeti novega posestva. Vse to in še več družega kaže gospodarjem, kako sitna jim je bila raztresenost polj, koliko ovir jim je delala pri zboljševanju kmetijstva, koliko preprirov je vnela med sosedi, — po zlozbi pa vse to prestane; gospodar ima svoj svet skupaj in ga more zboljšati po svoji volji ter mu ni treba gledati ne na desno ne na levo. Čutje svobodnega delovanja ga prešine in zdi se mu, kakor da bi bil zdaj večji posestnik.

Prva dela po zloženem zemljišču so mehanična, katerih se kmet najraje poprime, to je, treba je meje razkopati, grmovje trebiti, gomile odpraviti, grabne rezati itd.

Kmalu pa se mu kažejo imenitnejša premišljevanja; treba je polje na novo razvrstiti, nov red obdelovanja določiti, ta kraj za ta, družega za drug pridelek določiti. Zdaj mu je treba poduka, ali da ta poduk posnema od večjih posestnikov v svojem kraju ali da mu kmetijske družbe pripomorejo z dobrim svetom.

Če se nam v Avstriji posreči, da se začno dozdej raztresena zemljišča zlagati, kjer koli je to mogoče, lahko bode, postavi za zložbo zemljišč pridružiti še drugih postav, ktere se naslanjajo na enako podlago take postave, na priliko, senožeška postava ali postava za obdelovanje senožet, postava o združbi gozdni, o združbi ribštva, in taci več. In tako bodo namesti samo gospodarsko-policijskih postav, ki so dozdej ubogo malo pomagale napredku kmetijskemu, stopile nove, krepke obdelovanjske postave.

Zelo se glasijo pritožbe, pa tudi upravičene so te pritožbe, da naše sedanje sodnije malo pravega razumka in srca kažejo za kmetijske zadeve. Še le undan smo se prepričali tega, ko se je družba kmetijska pritožila zoper to, kako se — brez ovire, brez kazni — pokončavajo posestva, njihova pohištva, vrti, polje, gozdi v zadnji uri, predno se zadolženo posestvo po eksekuciji prodá. Vzrok temu, da se tako malo na pomoč kmetijstvu stori, niso pa osebe sodniške, marveč postave, ktere sodnika ločijo od vsega družega sveta, in ne pripuščajo, da bi pri obravnavah in rabsodbah kmetijskih zadev tudi kmetijski gospodarji besedo vmes govorili za brambo kmetijskih pravic.

Ne sme se tedaj prezreti dobrotni vpliv, ki bi ga tedaj imelo tudi to, da pri zložbah zemljišč bi udeleževali se pravoznanci vzajemno s praktičnimi kmetijskimi gospodarji, tehnikami itd., in bi že postava sama odločno kazala, da je treba postave o pravicah kmetijstva predručiti z ozirom na potrebščine kmetijstva, in tako ustanoviti nove postave, ki se strinjajo z razmerami in potrebščinami sedanjega časa.

Tudi od te strani bi tedaj zložba zemljišč, ako pridemo do postave o njej, velika dobrota bila kmetijstvu po mnogih nasledkih svojih.

Politične stvari.

Mi Nemci nočemo pare biti drugim narodom.

Dr. Giskra.

Doktor Giskra, kteremu je ravno tako lahko danes ljudskemu tribunu biti, jutri pa ekscelenci, — danes prijatelju lačnih delalcev, jutri pa bogatemu „verwaltungs-rath-u“, — isti dr. Giskra, ki je v frankobrodskem zboru leta 1848. nemškim vladarjem ravno tako lahko krone z glav trgal, kakor se je pred dvema letoma kot

minister v plašč največe lojalitete zavijal, je v zbornici poslancev te dni (24 svečana) govor vrlega barona Kotz-a s takimi kolosalnimi sofismi in frazami pobijati skušal, da je groza.

Ministerstvo je namreč pred državni zbor prineslo predlog, naj mu dovoli davke za prihodnja dva meseca (do konca aprila) pobirati po dozdanji razmeri, ker proračun za celo to leto še ni zagotovljen. To pa je bila voda na mlin nekterim najbolj zagrizenim nemškim poslancem, — na eno stran zato, da so mogli žolc svoj razliti po novem ministerstvu, ker ni iz njihove koterije vzeto, — na drugo stran zato, da so nenemškim narodom Avstrije, kateri pretežki jarm centralizma že tako komaj nosijo, metali take bridke reči v obraz, da je čedalje očitnejše, da v Avstriji sprava narodov ni mogoča, dokler bode v državnem zboru gospodovala večina, ktera namestuje le manjšino narodov avstrijskih.

Na stran pustivši vse to, kar so govorili poslanci Sturm, Gros, Rechbauer in drugi taki, in ne da bi zagovorniki bili novemu ministerstvu, od kterega še zmirom djanj pričakujemo, predno se vstopimo na njegovo stran, moramo našim bralcem povedati le to, kako se je ustil dr. Giskra, kolovodja nemški.

Hvalisal je ta ošabni mož nemške poslance v državnem zboru, kako „milostljivi“ so ravno oni bili, češ, da so drugim narodom avstrijskim pekli kruh ravnopravnosti in da oni so ravnopravnost povzdignili celo na oltar temeljnih postav cislajtanskih!

Ker dr. Giskro poznamo, da je mož bistre glave, in da pozná razmere avstrijske, si le gledé na tiskovno postavo ne poslužujemo besede, s katero bi morali znamenovati tako besedovanje o milosti nemški.

Našim protivnikom je ravno tako dobro znano, kakor nam, da oni glasoviti §. 19. temeljnih postav še dandanes ni družega kakor mrtva črka na papirji, nič družega kot prava nemška fraza, živa ironija.

Pridite le k nam, ki zmirom o onem §. čvekate, — stopite v naše šole, v naše uradnije, pa boste videli, koliko pravic nam je prinesel oni §.! Vzemite slovanske časnike v roke, pa se boste prepričali, koliko se okrajni glavarji in drugi brigajo za oni §. 19.!

Al dr. Giskra je še nekaj družega izustil, čemur se morajo, kakor pregovor pravi, res „krave smejeti“. Razodeval je namreč naravnost strah, da ne bi „Nemci postali Paria“ drugim narodom, to je, pare — po Vodniku. Nemci in pa pare! In tega se Giskra res boji? On, ki je duša iz duše Kaisersfeldove, ki je naravnost rekel, da Nemci ne marajo za Avstrijo, če ne morejo gospodovati, — on se bode zdaj bal, da jih potlačijo drugi narodi. Ko smo Slovenci z 20.000 podpisi leta 1862. poslali pismo Schmerlingu, stavili smo isto besedo Paria v naše tožilno pismo — in zdaj jo Giskra na se in na Nemce obrača — in vendar je še noben Slovenec ni izbrisal iz slovnika naših trpljenj.

Mi protestujemo zoper tak cinizem. To je norčevanje; le norčevati se je z nami hotel ekscelenca Giskra s tem, da je za pare proklamoval Nemce v Avstriji.

In to se godí v dunajskem državnem zboru. Quousque tandem!

Če ministerstvo kmalu ne razpusti zbor takega, dvomiti bi morali, da ga navdaja čutje avstrijsko.

Mitologične preiskave.

Siva, božica polabskih in českih Slovanov.

Spisal Davorin Trstenjak.

(Konec.)

Ali kakošno prirodno moč simbolizuje opec? Po indijskih legendah je opec Hanuman sin Pa-

Slovenci.

Spisal dr. Vinko Fereri Klun.

(Nadaljevanje iz 50. lista „Novic“.)

Po popisu Uskokov začne se popis Belih Kranjcev. Opustivši kar pisatelj govori o pokrajini, kjer živé, in njihovi noši, povemo, kar pisatelj o jeziku Belokranjcev piše: „Jezik Belih Kranjcev je bliže srbskemu, nego slovenskemu narečju, on je čist vsake tuje primesi, odlikuje se s bogastvom izražanja, in zavoljo tega so začeli Slovenci v poslednjem času si mnogo iz njega izposojevati. Najčistejše govore prebivalci gorá, v njihovem govoru je mnogo metkih oborotov (markirende Redewendungen), izvrstnih nra-voučnih prislovic in posebnih besedi.“

Tako, na primer, naziva se tašča pri njih punica; svak — šurjak; svakinja — sivast; očeta moža imenuje žena svekar, mater moža pa svekorva; brata moža imenuje žena dever, sestro moža pa zava. Mož, ktera imata dve sestri za žene, se zoveta drug družega pašanac ali pašnog; žene dveh bratov pa se imenujete jedna drugo jeterva. Sin brata zove se sinovac ali bratič; hči brata — sinovica ali bratana; sin sestre — sestrič; hči sestre sestrična. Iz teh primerov je razvidno bogastvo in točnost tega jezika, kateri za vsacega odtenka (Abstufung) enega in istega pojma ima posebno slovó (besedo).

O pesniškem darovanji Belokranjcev in posebno o Poljancih piše pisatelj sledeče: Iz vseh Belokranjcev je najveselejši Poljanec. Njega nikdar ne srečaš, da bi ne pel; on zmirom poje vesele pesme, najbolj srbske. Mož je večkrat raznošček (kramar), takrat mora žena vsa dela na polji in po domu opravljati, bilo naj bi delo še tako težko, ona vendar zmirom poje. Ona ne premišljuje tega, kar jej je peti, a vendar na vsaki slučaj precej pesmico složi, ktera je čisto narodna, prosta, naravnost se jej od srca izliva. V teh pesmih ni nič umetnega, s potom izdelanega in računajočega na vtisek, kar žalibog, mi ne redko vidimo v tako nazvanih predstaviteljih umetne poezije. Tukaj je poezija istina, naivno dete, ktero svoje misli in čuvstva prosto in plameno izrazuje, kakor se one same rodé v duši. Razun te čisto lirčne poezije, ktera vsak dan tako rekoč novo cvetje poganja, je pa tudi epična poezija jako zamečatalna, ktera izrazuje globoko srd zoper Turka in versko oduševljenje. Te dve ideji se najdete v vseh epičnih proizvedenjih (Produkt) južnih Slovanov; one sestavljajo material za te pesme.

Svatbeni obredi Belokranjcev so deloma podobni staro-rimskim. Ko se še daní, se vže ženin in gosti k domu neveste javljajo in začno streljati iz pušek in samokresov. K njim se podá balagur (Possenreisser) in jim daje uganjke, in stavi smešna vprašanja ter jih sè svojimi šalami toliko časa zabava, dokler se v hiši ne ganejo. Na zadnje se duri odpró in gostje stopijo noter, pa se ne vsedejo okoli mize, ampak se razmesté okoli stene na klopéh. Na mizi stoji skleda z orehi. Bojazljiva nevesta se potem skrije v kakem voglu; potem jo odtod spravijo in peljejo v sobo ter jo izročé ženinu, kateri je moral ves čas sredi izbe stati in slušati šale gostov. Na to se namestnik nevestinega očeta, kateri se imenuje starešina, k ženinu obrne ter mu reče, da je čas za-nj, da opusti vse fantovske norčije in da stopi v vrsto resnobnih ljudi. Ženin na to poprime skledo in izsiplje orehe za duri, kjer jih cela tropa otrok pobira in se za-nje trga. Ko ženin tako dá slovó veseli mladosti, podá nevesti pravo roko,

vâne,*) boga vetrovja. Ako je njegov oče imel oblast nad vetrovjem, gotovo tudi sin, in v opcu imamo toraj iskati simbola južnega vetrovja, ktero v mladosti razdere snežni in ledeni grad zimskega vladarja in pomaga ledovje in sneg solncu pregnati, in tako rešiti vjeto zemljo, ljubico in nevesto solnca. Opec, simbol južnega vetra, postane slugom solnca; rešiteljem in prijateljem zemlje — solnčeve neveste, in tako je celo naravno prišel v kult in družbo boginje zemlje — Site-Sive. Že bistroumni Niklas Müller¹⁾ je v opcu „Hanumanu“ spoznal „ein Bild leichter, luftiger Schwingungen, ein Symbol der Harmonie der Tonfibration und der die Naturklänge nachahmenden Tonkunst“. Solnčni bog pa je tudi bog godbe tako Kršna in Apollon, tudi venetski Belin ima liro v rokah; tako bi zopet se nam razjasnila godoča možka oseba v družbi Sive na sliki v staročeskem glosaru. Kreuzer²⁾ je Ramove opce primerjal s Herkulovimi kerkopi, in misli v slednjih najti tellurske in siderske moči — tudi zimske dneve in zimske mesece. Böttger³⁾ in Lobeck⁴⁾ pa enako mislita, da, kar so Bachi Satyri,*) to so Herakli „kerkopes“ in Rami-opci.

V indijski mitologiji so vsa viša nebesna božanstva roditelji opcev. Indra roditelj opca: Balina, Surja (solnce): Sugriva, Vrihaspati (solnce) — opca: Tara, Kuvera, bog bogastva opca: Gandhamâdana, Visvakarma = Weltbaumeister (solnce): Nala, Varuna (Uranos — neizmerno zračno okrožje): Sušena, Pardžanja (Perkun, Perun) opca: Sarâbha. Aeris proles genuina fuit simius Hanuman nomine, qui fulgor corpore suo referrebat.⁵⁾ Ker je ta opec sluga solnčnega boga Rame, tedaj je on prvoročitelj ognjearvanega êtra, kterege dela solnce s pomočjo vetra. Opec v slov. mitologiji ima toraj oni pomen, ki ga ima v staroindijskem, in ravno ta simbol nam je nov in gotov dokaz za avtentičnost retranskih starotin.

Na noriških spomenikih, na katerih večkrat nahajam ženske podobe z zelišči, rastlinami, latovjem v roci, nisem še našel opca. Sicer to žival večkrat najdemo na zidovji krščanskih cerkev, ali že utegne spadati v krščansko simboliko. Iz vseh gori omenjenih roditeljev pa razumemo, da sta, ker so božanstva vedrega neba, solnca, neomejenega nebeškega okrožja, zračja itd. očetje opcev, v staroindijski poveri opec in opica služila za simbol plodnosti, rodilnosti, hotnosti, in družega poména tudi ne more imeti v slovenski mitologiji; — opec je „medium“, pospešitelj, posredovalec rojenja solnčnega božanstva z božjo zemlje, in sicer simbol milega vozduha, zraka, kateri je zraven toplote in mokrote tudi potreben faktor roditve.**)

*) Po nekterih legendah je Čiva kot boginja lune se čutila noseča in je sad spravila v utrobo Anhume soproga Vaju-ta, ki ima priimek Pavâna, der Reiniger, in tako se je rodil Hanuman. Smisel je ta, da luna ima vpliv na postanje vetrov.

¹⁾ Glauben der Hindu str. 428. ²⁾ Kreuzer, Symb. II, 631. ³⁾ Böttger Amalthea III, 318 seq. ⁴⁾ Lobeck, Aglaoph. III. 1296.

*) V satirih spozna Preller: „derbere Elementargeister der Wälder und Berge.“

⁵⁾ Ramayâna lib. I. cap. XIV. Simiorum procreatio.

*) Da je v opcu osebljena dobrotvorna stran vetrovja, potrjuje ta okoliščina, da so Hanumanovi nasprotniki medvedje in „boum more caudati cercopes“, v katerih, kakor se iz njih dejanj (glej Ramay. I. 16.) vidi, so personifikani zimski viharji, orkani itd.